

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2001
FORFATTER:	Kirsten Hansen
TITEL:	Besættelsestiden og befrielsen i børnehøjde.
KORT RESUME:	Forfatterens egne erindringer fra Udsigten i Kolding.

BESÆTTELSESTIDEN OG BEFRIELSEN I BØRNEHØJDE

AF KIRSTEN HANSEN

DEN 9. APRIL OG DEN FØRSTE LUFTALARM

En tidlig morgen blev jeg vækket af en vedvarende støj, jeg sprang forskrækket ud af sengen og løb hen til min mor og far, der stod og så ud af vinduet. Det var flyvemaskiner, der lavede denne støj, og der var mange af dem. De fløj ganske lavt hen over husene, og den lave højde fik dem til at virke store og meget uhyggelige. Det var den 9. april 1940 – og det var tyskerne, der var ved at besætte Danmark.

Jeg var 7 år og lige begyndt i skole den 1. april, som dengang var skæringsdag for det nye skoleår. Men jeg husker ikke meget fra denne dag, kun at lærerinden så meget respektindgydende ud, og at vi skulle sidde stille og høre efter. Derimod står besættelsesdagen den 9. april tydeligere i min erindring. Først de skræmmende flyvemaskiner, og så skolen, der var lukket, så jeg kunne lege med de andre børn på gaden hele dagen. Men der blev ikke kun leget, for i løbet af dagen kom der tyske militærkøretøjer kørende i nærheden af, hvor vi boede, og nogle af dem gjorde holdt. Dem skulle vi børn så hen at se nærmere på, men da min far opdagede, at jeg havde været iblandt de nysgerrige, fik jeg strenge påbud om at holde mig langt væk fra alt, hvad der var tysk militær. Om aftenen

måtte min far, ligesom alle andre danskere, til at hænge sorte rullegardiner op for alle vinduer, så der ikke kunne trænge noget lys ud, så 'fjendtlige' fly kunne blive ledt på vej af det.

Men den tyske besættelse blev snart hverdag, i hvert fald for os børn. Vi vænnede os hurtigt til, at tyske soldater kom gående enten alene eller i små grupper, eller at de kom marcherende med fuld musik gennem byens gader. Men det var ikke så spændende første gang der var luftalarm. Det var om natten, og vi skulle i beskyttelsesrum. Husets ejer kom og kaldte på os, og så sad vi på en bænk i vaskekælderen og ventede på at alarmen skulle blæse af. Vi var der nu kun denne ene gang, for min far mente, at vi fremover ligeså godt kunne blive i vores lejlighed, som var en kælderlejlighed.

LEJLIGHED PÅ UDSIGTEN

Familien voksede, og vi måtte have mere plads, så i oktober 1941 flyttede vi ind i en af kommunens lejligheder på Udsigten. Lejligheden var ret rummelig efter den tids målestok, med en forholdsvis stor stue med kakkellov og et soveværelse, hvor der var plads til både dobbeltsengen og en seng mere, foruden toiletbord og et stort skab. Køkkenet var til gengæld så lille, at vi ikke kunne sidde derude og spise, så det foregik altid i stuen. Der var

Udsigten 1-7 og 2-6, 1930.

også et lille toilet uden håndvask, så al afvaskning skete ved køkkenvasken, hvor der selvfølgelig kun var koldt vand. Det ugentlige bad foregik gerne i en stor zinkbalje foran kakkelovnen i stuen, så fik vi også rent undertøj på ved samme lejlighed, det var dejligt.

Der var også et tørreloft, og for enden af det var der et lille værelse, som jeg fik, da jeg var stor nok til det. Men da det var under krigen, hvor der var småt med alt, måtte jeg undvære dynebetræk og lagen. Da der tilligemed aldrig blev fyret i den lille kakkelovn, der stod der, så var det gerne en kold omgang om vinteren at komme i seng, så foruden nattøjet havde jeg ofte både morgenkåbe og sokker på. I kælderen havde vi et viktualierum og et rum

til brændsel og vaskerum med gruekedel. Og der hørte en lille have til lejligheden, som min far uden den store interesse dyrkede, for havemand var han i hvert fald ikke.

RATIONERINGSMÆRKER OG VAREMANGEL

Under krigen var der mangel på mange ting, så der blev uddelt rationeringsmærker på flere af varerne. Vi var meget afhængige af disse mærker, som vi altid skulle aflevere, når vi handlede, eller hvis vi skulle på ferie. Jeg syntes, det var irriterende, at vi skulle have fat i en saks og klippe rationeringsmærkerne af, hver gang vi skulle bruge dem, så engang tog jeg alle de mærker, vi lige havde fået udleveret og syede imellem dem med en symaskine, så de blev perforerede, og dermed lige til at

rive over, men det færdige resultat blev vist ikke så godt.

Men der var ikke kun varemangel under krigen. Mange af de varer, vi kunne få, var også af en elendig kvalitet. Sæbe fyldt med ler, kaffe der aldrig havde set en bønne, brød med savsmuld, og det værste for min stakkels far – tobak, der smagte af hør, så han måtte prøve selv at tørre nogle blade fra tobaksplanter på tørreloftet. Det færdige resultat blev desværre ikke så godt, det lugtede frygteligt og smagte sikkert ikke bedre. Men alt det var de voksnes problemer. Mit problem syntes jeg var meget værre, for vi kunne ikke få noget ordentligt slik, og det blev ringere og ringere som krigen skred frem. Den smule slik, der var i handel, var gerne af mærkelige substanser og ofte med en højst ejendommelig smag. Så det skete engang imellem, når jeg var alene hjemme, og min søde tand krævede sin ret, at jeg kom noget af det rationerede sukker på en pande og lavede en gang karamel. Uhm, det smagte dejligt, måske også fordi det var strengt forbudt, så det var bare om at få fjernet alle sporene inden, der kom nogen hjem.

Der var heller ikke meget benzin at få under krigen og slet ikke til privatbilister. Men det var også galt for de erhvervsførende. Jeg kan huske, når bagerbilen kom med brød til ismejeriet, som lå i lejligheden under os, at chaufføren måtte fyre med træ i en kakkelovns-lignende genstand, en såkaldt gas-generator, der stod lige bag ved førerhuset. Chaufføren, som var af den snakkesalige slags, fortalte os børn, der stod på fortovet og så på hans anstrengelser, at han måtte stoppe flere gange under kørslen og fyre op, for at holde gang i motoren. Det tog ham også lang tid at komme rundt til kunderne, for bilen

En lastbil får påhældt generatorbrænde.

kunne kun køre halvt så hurtigt som under normale forhold. Så det var nok ikke så sært, at nogen valgte hestekøretøjer i stedet, ja det hændte endda at nogen spændte heste foran bilen for på den måde at komme rundt. Det kan man da kalde hestekræfter.

Vi var efterhånden 4 børn i hjemmet, så det kunne være svært for min mor at få det hele til at slå til, for dengang var en arbejdersløn ret beskeden, og tillige var der småt med alt. Men hun prøvede, så godt hun kunne, at strække de rationerede madvarer, ligesom

hun også syede om til os børn af aflagt tøj og strikkede bluser og kjoler af noget hårdt og højest mærkværdigt garn. Og min far, som havde fået fat i en skolæst, forsålede selv vores sko, når der ellers var noget sålelæder at få. Men især jeg var hård ved mine sko og kunne hurtigt rende et par såler af, så jeg fik nogle jernplomber under sålerne. Det lød frygteligt, når jeg gik og var også hårdt ved gulvene. Så var det bedre om sommeren, da kunne vi få sandaler med træbunde og med overlæder af fiskeskind, der var farvet. Jeg kan huske, at jeg fik et par rigtig flotte sandaler, men fiskeskindet var alt for skørt til det formål, så jeg måtte hen til skomageren og have dem syet igen og igen, inden de måtte kasseres.

Under krigen havde vi også nogle kolde isvintre. På en måde var det dejligt, fordi jeg så kunne komme ud og rutsche på slæde, men det var knap så dejligt, når jeg kom hjem til en lejlighed, der kun var delvis opvarmet af en kakkelovn i stuen. Det var den eneste varmekilde i hele lejligheden, og vinduerne kunne selv i stuen være tilfrosne i uger, ja i måneder, for vi kunne ikke bare fyre, som vi havde lyst til, da brændsel også var rationeret. Så et par somre tog far efter arbejdstid på cykel til Svanemosen, der ligger ca. 10 kilometer syd for Kolding, og skar tørv, som vi så kunne fyre med om vinteren. Det var nu ikke det bedste at fyre med, for tørvene var udrøje og svinede meget, men de gav varme, og det var hovedsagen.

En overgang havde vi, fordi der også var knaphed på gas, opstillet en såkaldt spareheks ved skorstenen i køkkenet. Det var en lille rund ovn med komfurringe, hvorpå man kunne lave lidt mad. Vi kunne enten fyre med træ eller tørv, og så gav den også varme

til køkkenet, som ellers var iskoldt, især når man skulle vaskes.

MIN SKOLETID

Jeg startede min skoletid, som var fra 1940-47, på Forskolen, som lå i Blæsbjerggade, og var beregnet til 1.- og 2. klasses elever. Det var så meningen at jeg, når jeg rykkede op i 3. klasse, skulle på Pigeskolen. Men det blev der ikke noget af, for den havde tyskerne taget allerede i starten af krigen. Så min skolegang blev lidt spredt. En tid gik jeg på Drengeskolen – eller Ålykkeskolen, som den blev omdøbt til. Og lokalerne delte vi med drengene på den måde, at vi gik skiftevis i skole fra kl. 8-12 i tre dage og fra kl. 13-17 i tre dage. Lørdag var dengang en almindelig skoledag. En overgang gik jeg også i skole på Biblioteket. Der var nogle små lokaler helt oppe under loftet, som blev indrettet til klasseværelser. Og vi fik strenge påbud af skoleinspektør Lomholt, om at alt skulle være i samme fine stand, når vi forlod Biblioteket, som da vi ankom. Vi havde så frikvarter nede ved Slotsøen. Det var meget sjovt, men det var utroligt, hvad der lå dernede af tyskernes efterladenskaber i form af brugte kondomer, både i buskadset og i søen. Til at begynde med anede jeg ikke, hvad det var, men nogle af de andre piger fortalte beredvilligt, både hvad de blev brugt til, og at de gik under benævnelsen 'franskmænd'. Så blev jeg da så klog.

Der var som sagt knaphed på alt under krigen – også på papir og blyanter – så vi skolebørn måtte i en vis udstrækning bruge små tavler og grifler i undervisningen, især i dansk og regnetimerne. Det må have lydt forfærdeligt for læreren, når vi alle sad der og skrev

Skolepiger, der venter på at komme i skole på Biblioteket.

med de hårde grifler på tavlen, og det var heller ikke ligefrem befordrende for skriften.

KRIGSOPLEVELSER

Krigen bød også nogle gange på spændende og helt nye oplevelser for os børn. Det var f.eks. i 1942 omkring maj-juni måned at tyskerne begyndte at sætte spærreballoner op bl.a. fra en mark ved Vejlevej lige over for H.G. Nielsen. Og vi børn fra de nærliggende gader fik travlt med at komme hen for at se på

dette noget særprægede syn. Spærreballonerne lignede et mindre luftskib eller en større reklameballon, og de var fortøjret med en wire til marken, så de kunne trækkes ned igen. Det var et fantastisk syn, når tyskerne først på aftenen sendte alle disse spærreballoner op, og de hang der i luften et stykke oppe. Siden har jeg så erfaret, at spærreballonerne i tilfældet af, at der blev luftalarm, blev hævet så højt, at de ikke kunne ses, for at genere de engelske flyvere, der var på vej til at bombe de tyske byer. Efter en lille måneds tid opgav tyskerne denne foranstaltning, måske fordi det ikke gav noget resultat.

Der skete også andre spændende ting under krigen, i hvert fald set med børns øjne, for

vi forstod jo ikke altid alvoren i begivenhederne, der foregik omkring os. Jeg mindes engang, hvor jeg passede mine 3 små søskende, at det rygtedes, at der var sprunget noget i luften nede i byen. Det måtte jeg se, så jeg puttede mine små søskende i barnevognen og skyndte mig efter de andre børn. Det var en sabotagebrand i nærheden af Solgården, og der var mange mennesker stimlet sammen der. Men på hjemvejen gik det op for mig, at mine forældre nok var bekymrede for os, fordi de ikke vidste, hvor vi var, så det var med bange anelser, jeg skubbede barnevognen foran mig den lange vej hjem. Jeg fik da også skældud, da jeg endelig kom hjem, men det var ikke så slemt. Jeg tror mine forældre skønnede, at lysten til at opleve noget sammen med de andre børn havde været stærkere end fornuften.

En dag, det var den 29. august 1943, hvor jeg fulgtes sammen med min far ned ad vores trapper, kom den unge mand, der boede sammen med sin mor i lejligheden nedenunder, frem i deres dør og sagde helt altereret til far: „Hansen, har De hørt, at tyskerne har erklæret landet i undtagelsestilstand og afsat regeringen“. Det gjorde så stort et indtryk på mig, at jeg, der ellers aldrig har været god til at huske sætninger, husker den tydeligt den dag i dag. Men det var ikke ordenes betydning, for dem forstod jeg ikke rigtig dengang, men derimod, at den ellers altid så besindige og venlige mand, var så oprevet og vred, det lignede ham ikke. Og det var som om at disse to mænd, der var så forskellige både i holdninger og sind, i et øjeblik var forenet i en fælles bestyrtelse og afmagt.

Hver aften, jeg tror det var ved 18.30-tiden, blev der åbnet for radioen, og så skulle vi børn

være stille, for så skulle far og mor høre BBCs danske udsendelse fra London. Den startede hver gang med Prins Jørgens March, og derefter fortalte den danske speaker om krigssituationen rundt om i verden. Udsendelsen sluttede med en særmelding, hvor der bl.a. blev sendt hilsner til nogle pige- og drengenavne. Hilsnerne var koder til danske frihedskæmpere og sabotører, som på den måde fik oplyst, hvor engelske flyvere den følgende nat ville nedkaste våben og sprængstof. Alt det forstod jeg ikke dengang. Jeg vidste bare, at vi børn skulle være rolige, når Prins Jørgens marches lyd, og jeg syntes, det var mærkeligt med alle de hilsner, der sommetider havde en besynderlig ordlyd, som f.eks. „grisen går på ruller“ og andre kryptiske meddelelser.

For de voksne var BBC udsendelser og de illegale blade de eneste chancer de havde for at høre om, hvordan krigen forløb. Tyskerne havde nemlig allerede fra krigens start påbudt de danske aviser og den danske radio streng censur. Jeg mindes den bestyrtelse, der greb os, da vi i september 1944 blev klar over, at tyskerne havde begået schalburgtage mod Kolding Folkeblad. For ikke nok med at en stor del af bygningen blev ødelagt, men også redaktøren, hans datter og avisens portner blev dræbt ved samme lejlighed. Og jeg husker tydeligt avisens forside næste dag, der var præget af billeder af den ødelagte bygning og af de 3 døde. Attentatet vakte så stor forargelse blandt befolkningen i Kolding, at mange strejkede, og folk søgte ind til byens gader for at vise deres sympati med de dræbte og deres foragt for besættelsesmagten.

Efterhånden som krigen trappede til, øgedes modstanden også mod besættelsesmagten. Min far, som var overbevist kommunist, var

også i krigens sidste år med i modstandsbevægelsen. Det var ikke noget, vi børn måtte vide noget om, men en aften, hvor mine forældre troede, at jeg sov, fortalte far til min mor, at han var med i illegalt arbejde. Mor var selvfølgelig ikke glad ved det, og jeg vidste godt, at det var meget farligt, så jeg skulle nok være mig for at sige noget til nogen. Heldigvis slap han godt fra det, men det var ikke alle, der gjorde det. Jeg kan huske en dag, hvor jeg gik hjem fra skole, at en af fars arbejdskollegers kone standsede mig og sagde, at jeg skulle fortælle min far, at hendes mand og hans bror var sendt til Tyskland – og vi vidste godt derhjemme, at det betød, at de var sendt til en tysk koncentrationslejr. Gudskelov var de blandt de heldige, der efter kapitulationen i 1945 kom tilbage med livet i behold.

Men skrækken, for at far skulle blive taget, sad i mig, indtil krigen sluttede. Det var sådan, at på huset vi boede i, var der en postkasse, så når jeg om aftenen kunne høre nogen standse i en bil for at poste, var jeg altid bange for, at det var tyskerne, der kom efter min far.

Der var i det hele taget meget, man skulle være forsigtig med under krigen, og når jeg skulle hen til min onkel på Solvej med et illegalt blad, fik jeg af far altid at vide, at jeg skulle gemme det godt under min frakke, så ingen kunne se det. Det var jo ikke alle, man kunne stole på, selv om folkestemningen i krigens sidste par år var vendt fra en valen holdning over for besættelsesmagten til en mere passiv modstand mod de efterhånden forhadte tyskere.

Men nogen holdt til det sidste med tyskerne. Sådan var der et lille skomagerværksted i Låsbygade, der havde en plakat i vinduet,

hvorpå der med store bogstaver stod *Ned med bolsjevismen*. Jeg læste det, hver gang jeg gik forbi, uden at forstå hvad bolsjevisme betød, men jeg kunne forstå efter plakaten skræmmende billede, hvor en tysk meget krigerisk udseende soldat truede med et gevær, at det måtte være noget meget farligt. Først efter krigen blev jeg klar over, at bolsjevisme (kommunisme) var det min far så idealistisk mente skulle frelse alverdens arbejdere fra den truende og magtfulde kapitalisme.

Der blev ikke sunget mange engelske sange dengang i 1940'erne, selv om de så småt var ved at få indpas bl.a. gennem Leo Mathisens populære orkester. Dog fik især vi børn i krigens sidste tid lært *It's a long way to Tipperary*, som vi sang både tidligt og silde, men ellers var det nærmest kun danske sange og enkelte tyske, som f.eks. Lili Marleen, vi kendte. Men netop Lili Marleen blev ironisk nok forbudt af tyskerne, da den fik en illegal tekst. Et par strofer af den lød nogenlunde således:

*Først så ta'r vi Göring ved hans vingeben
og så ta'r vi Goebbels
og slår ham mod en sten
så hænger vi Hitler i en strop
ved siden af von Ribbentrop
og så bliver de til grin
de fire tyske svin*

Den blev, i hvert fald blandt os børn, en sand landeplage, selv om vi aldrig hørte den i radioen, og vi sang den af hjertens lyst, når vi legede på gaden, men vi skulle passe på, at der ikke var tyskere i nærheden, og det kunne være svært, for de kom rent bogstaveligt nærmere og nærmere efter som krigen skred frem, idet de „overtog“ Udsigten nr. 1 og 3. Mine

Der var et tysk pigtrådsafspærret Dienststelle på adressen Udsigten 1-3. I baggrunden Gøhlmanns Mølle. Foto: Kaj Baagø.

forældre var meget bekymrede for, om tyskerne ville fortsætte denne invasion af gadens huse, for hvor ville kommunen, der ikke havde nogen ledig kapacitet, så gøre af en familie med 4 børn.

BEFRIELSEN

Så galt kom det heldigvis ikke til at gå, og en mild forårsaften, det var den 4.maj, hvor jeg stod nede på lille Udsigten og snakkede med

et par piger, blev der pludselig åbnet nogle vinduer, og en mand råbte hurra flere gange. Jeg troede først, at det var nogen, der havde fødselsdag, men så blev flere vinduer åbnet, og der blev råbt „Danmark er fri“, og folk kom ud på gaden og snakkede glade sammen, om det der var sket. Jeg skyndte mig hjem, og mine forældre fortalte, at de lige havde hørt over den engelske radio, at Danmark var blevet befriet. Men sådan en aften var det ligesom om, der skulle ske noget ekstra, så jeg ville sammen med de andre børn fra gaden hen til Udsigten nr. 1 og 3, hvor tyskerne havde til huse, for at „håne“ dem, men min far bad mig passe på, for tyskernes kapitulation gjaldt først fra næste morgen, og de

kunne godt finde på at skyde. Han selv skulle sammen med nogle andre frihedskæmpere på vagt hele natten ved Domhuset, og det var min mor ikke glad ved, vi vidste jo ikke, hvordan tyskerne ville reagere i den nuværende situation.

Næste dag fik jeg lov til at gå en tur ned i byen for at se hvad der skete på befrielsesdagen. Da jeg var på vej derned, så jeg en af gadens unge piger, der stod sammen med sin mor i deres gadedør. Pigen havde fået alt sit hår klippet af i løbet af natten. Det var gadens unge drenge, der sørgede for, at denne „feltmadras“, fik sin „velfortjente“ straf. Men jeg kan huske, at jeg midt i benovelsen over det jeg så, også følte et vis beundring for denne pige, der ikke gemte sig med sin „skam“ men trodsig stod i gadedøren og lod folk se.

I løbet af dagen hørte jeg, at mange andre feltmadrasser, som de piger, der gik med tyske soldater, blev kaldt, var blevet klippet. Det var nu ikke kun unge piger, men også nogle gifte koner, der i nattens løb ufrivilligt måtte lade lokkerne falde til skam for dem selv og deres familie.

Jeg tror ikke, vi andre forstår, hvilken skam det netop var for børnene, hvis deres forældre på den ene eller anden måde havde været tyskervenlige. Jeg hørte for nylig en kvinde, jeg var i selskab med fortælle, at hun først nu over halvtreds år efter at krigen var sluttet, turde fortælle omverdenen, at hendes far havde været nazist, og hvilken skam og fornedrelse hun som barn havde følt, og stadig så mange år efter følte.

Den 5. maj, befrielsesdagen, var en rigtig forårsdag med solskin og blå himmel. Og aldrig har jeg set så mange flag. På hver en flagstang hang et og flere steder hang der flag ud

af vinduerne, og unge knægte havde været i julepyntet for at finde flagguirlander til at hænge om halsen, og der var flag på biler og i butiksvinduerne. Da jeg kom ned i byen, var der sort af mennesker, både foran rådhuset og i de omkringliggende gader, og der var en stemning af glæde og forventning, som jeg ikke har oplevet hverken før eller siden. Der blev holdt taler, som jeg ikke forstod ret meget af, og råbt hurra, og sunget kongesangen og frihedssangene, „En lærke letted“ og „En vinter lang og mørk og hård“. Men selv om det altid er „En lærke letted“, der i dag bliver sunget ved mindefester, og selv om jeg i sin tid lærte den af sangens ophavsmand, min sanglærer Mathias Christensen, så vil „En vinter lang og mørk og hård“ altid stå for mig som den „rigtige“ frihedssang. Det var den, vi sang i befrielsesdagene på gaden og alle steder og hørte i radioen, igen og igen. Første vers lød således:

*En vinter lang og mørk og hård
på fem forbandede år
har knuget landet i sit favn
med kulde og sult og savn
og der gik slid på skoven, skår på skår,
og der gik råddenskab i svage træ'r.
Gå til modstand alle danske,
alle mand som en,
og gør Danmark frit.*

Den 6. maj lød der rygter om, at den engelske feltmarskal Montgomery og hans tropper ville komme igennem byen, så et hav af mennesker stimlede sammen ved Bredgade og Haderslevsvej for at se dem komme. Vi så nu ingen englændere den dag, men derimod tyske soldater, der modløse vandrede af sted

Tyske soldater vandrer mod grænsen efter Befrielsen, her ad Torvegade ved Sct. Nicolai Kirke.

mod Tyskland. Det var et ynkeligt syn at se dem komme i små grupper eller enkeltvis, nogle med trækvogne, cykler eller barnevogne, der var fyldt op med al deres jordiske gods og sikkert også en hel del danske fødevarer, som de utvivlsomt ville få brug for, når de kom tilbage til deres udbombede og udhungrede fædreland. Vi hørte senere, at alle tyske soldater, da de kom til grænsen, måtte aflevere deres våben, og alt hvad de havde med sig, til de engelske soldater, der stod ved den dansk/tyske grænse og tog imod dem.

„Alting får jo en ende“, sådan lød én af tidens populære sange, og den 7. maj fik vores venten en ende, for da kom englænderne. Og folk råbte hurra, og midt i jublen blev der sunget *It's a long way to Tipperary* og kastet blomster til de smilende soldater. Og børn og unge mennesker fik lov til at kravle op på de engelske kampvogne og køre sammen med dem igennem byen. Ja, nogle af drengene, hørte jeg, var kørt med hele vejen til Odense, og derfra gået tilbage til Kolding.

FLYGTNINGE I KOLDING

Men snart var det hverdag igen, og selv om byen fortsat var præget af soldater, så var det

nu engelske i stedet for de tyske, og de nød i stor udstrækning folks velvilje, især de unge piger fandt behag i tommiernes selskab, og nogen af pigerne havde skyndsomt skiftet sympati fra tysk til engelsk.

I 1940erne var vi danskere ikke meget bekendt med fremmede navne – for selv om der nok havde været tyskere her i landet i de sidste 5 år, så var det jo fjenden, og deres navne havde en ubehagelig klang. Men en kort tid i foråret 1945 kom det på mode blandt nogle af os skolebørn at samle udenlandske autografer. Det foregik i Badmintonhallen oppe ved Domhuset, hvor nogle krigsfanger af forskellige nationaliteter havde til huse. Der var både italienere, russere, belgier, hollændere, polakker og andre nationaliteter, og vi syntes, det var spændende med de fremmedklingende navne, som vi samlede i små hæfter.

Men foråret 1945 var ikke kun befrielsesdage og samlen autografer. Der var også ganske almindelige skoledage, hvor vi meget mod vores vilje skulle lære tysk i stedet for engelsk. Vi havde også stadig tyskere tæt ind på livet, idet Pigeskolen, hvis skolegård stødte op til vores, var fyldt af tyske flygtninge, hovedsageligt kvinder og børn. Vi kunne nu ikke komme til at prøve vores tyskkundskaber på dem, for skolegårdene var adskilt med pigtrådsbomme, og det var strengt forbudt at tale med dem.

Sommeren kom, og jeg skulle på sommerferie hos min farmor i Nordsjælland. Her hørte jeg for første gang om, hvordan de lokale fiskere havde hjulpet mange danske jøder til Sverige, og om, hvor forfærdeligt jøderne havde haft det under krigen med koncentrationslejre og gaskamre – det var noget, jeg i

min trygge barneverden havde svært ved at forestille mig.

Inden hjemkomsten var jeg også en tur i Sverige, som ikke havde været med i krigen. Dette land var, selv om der var mangel på nogle ting, et rent slaraffenland sammenlignet med de danske forhold. Og med tasken fuld af varer, vi herhjemme ikke havde set i årevis, vendte jeg tilbage til Kolding – og hverdagen.

Russisk flygtning skriver autograf.